



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



Setkání k reflexi zjištění KVOP z návštěv ze školských ústavních zařízení v dalším směřování v oblasti ústavní a ochranné výchovy

Mgr. Martina Štěpánková Štýbrová
31.3.2025

Proč se tématem ohrožených dětí v ústavní výchově zabývat?

Vycházíme z cílů uvedených ve **Strategii vzdělávací politiky do roku 2030** a **Národní strategii ochrany práv dětí do roku 2029** (prevence, mezioborový přístup, minimalizace doby strávené v ústavní výchově, naplňování potřeb, deinstitucionalizace...)

Mezinárodních závazků: Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Úmluva o právech dítěte, Evropská úmluva o výkonu práv dětí, Evropský pilíř sociálních práv, Strategie EU pro práva dítěte nebo evropská Záruka pro děti.

Reflektujeme aktuální zjištění vycházející, jak z praxe poskytovatelů ústavní péče, tak z šetření subjektů jako ČŠI, NKÚ nebo KVOP (2022, 2024) ale i mezinárodních doporučení a standardů

Proč se tématem ohrožených dětí v ústavní výchově zabývat?

V České republice je průměrně umístěno v pobytových **zařízeních pro děti cca 6,5 tis. dětí**.
V posledních letech tato hodnota stagnuje a příliš se nemění. Každoročně je z péče rodičů odebráno **přibližně 3 tis. dětí**.

Nejčastější příčinou odebrání dítěte z péče rodičů je **nedostatek rodičovských kompetencí (tzv. zanedbávání dítěte) ve spojení s nestabilní sociální, ekonomickou a bytovou situací rodiny**.

Což potvrdilo i nedávné mimořádné šetření MŠMT mezi ústavními zařízeními, kdy mezi nejčastějšími důvody umístění do náhradní ústavní péče je: děti v evidenci dětských domovů byly do ústavní výchovy umístěny nejčastěji kvůli nedostatkům v péči (zanedbávání) (v 69 %) a bytové nouzi rodiny (v 48 %); v DDŠ, VÚ byly děti nejčastěji kvůli problémovému (náročnému) chování dítěte v rodině či ve škole (v 77 %).

Co se aktuálně děje v oblasti náhradní ústavní péče?

- MŠMT přistoupilo v listopadu 2024 spolu s MPSV, MSp, MZd, MMR, ÚV – zmocněnkyní pro lidská práva ke **společné deklaraci o nutnosti komplexní proměny péče** o ohrožené děti, včetně služeb náhradní péče.
- Specificky se ústavní výchovy pak dotýká část II. Rámec a obsah memoranda, bod c: *„Spolupráce v oblasti přechodu od ústavních zařízení péče k podpoře biologických, případně náhradních rodin a pro krajní případy ke komunitním pobytovým službám s malou kapacitou lůžek tak, aby se život dítěte přiblížil co nejvíce životu vrstevníků žijících ve své biologické rodině. Nezbytnou součástí tohoto procesu je i specializace služeb pro různé potřeby dětí, mj. i rozvoj služeb pro mladé dospělé opouštějících ústavní výchovu“.*
- Dané je v souladu se záměrem MŠMT (legislativní úkol) předložit návrh úpravy služeb náhradní péče do **roku 2026**.

Co se aktuálně děje v oblasti náhradní ústavní péče?

- MŠMT rovněž v záměrech **deinstitucionalizace** podpořilo novelu zákona o ústavní výchově = **trend deinstitucionalizace ústavní výchovy, který je v praxi postupně uplatňován.**
- „**Technická novela 109**“ (zákon 109/2002, o ústavní výchově). – navržen soubor úprav (obsahuje úpravy u DGU – max 3 měsíce, SVP na dobrovolné bázi, snížení poplatků, standardy kvality, úprava velikosti rodinné skupiny na max 6 dětí).
- **Navržena úprava vyhlášky 438/2006 a nařízení vlády ke kapesnému v ústavní výchově** (navýšení zajištění péče ze 3 na 4 pedagogické pracovníky, sjednocení podmínek u umísťování dětí s povinnou školní docházkou apod., úprava kapesného dle inflace a navržen mechanismus navázání na min. mzdu).

Co se aktuálně děje v oblasti náhradní ústavní péče?

- **V oblasti vzdělávání pracovníků v ústavní výchově a ve střediscích výchovné péče:** vzdělávací semináře a workshopy v oblasti participace dětí, agrese, krizová intervence, násilí v rodině, potřeby a jejich vyhodnocení, dlouhodobé výcviky apod.
- **Zahájení diskuse o redesignu služeb středisek výchovné péče a jejich role v systému jako preventivního prvku založeném na dostupnosti a dobrovolnosti spolupráce.** S tím souvisí nastavení **pilotního ověření týmů duševního zdraví v rámci OP JAK** (předcházení eskalace problémů skrze nastavení úzké spolupráce se školou).
- **Rozšiřování sítě středisek výchovné péče** a posilování těchto zařízení (komunikace s kraji Středočeský, Jihomoravský, Moravskoslezský, Ústecký, Olomoucký, Karlovarský).

Co se aktuálně děje v oblasti náhradní ústavní péče?

- Dále probíhá spolupráce s Nadací Sirius a dalšími partnery na **komplexním sběru dat v oblasti ústavní výchovy**, na základě kterých budeme navazovat s **komplexnější změnou služeb náhradní péče** (legislativní úkol k roku 2026)
- **Pracovní skupina k hostitelské péči** – metodická podpora OSPOD, zařízení, dítě a hostitele/patrona – **podpora dětí připravující se na osamostatnění a po něm**, vytváření průvodcovství v dalších fázích života.
- **Přehodnocení umístěných dětí na vzorku některých ústavů** – podpora diskuse o **snižování umístování dětí do ústavní výchovy kvůli docházce do školy nebo nevyhovujícímu bydlení** (důvodnosti pobytů a nalézání řešení v rámci rodiny, případně širší rodiny a osob blízkých za podpory různého spektra služeb).
- Databáze ústavní výchovy: cílem **zajištění online přehledu o kapacitách v ústavech** (sdílená online databáze s přehledem obsazenosti).

Na co se aktuálně zaměřujeme (v krátkodobém horizontu)?

Specializovaná péče („ochranná léčba“) – nadefinování standardu služby pro nezletilé.

Ochranná výchova – 1) nadefinování **podoby služby** (standard) a 2) podpora **specializovaných pracovišť** (např. 8 zařízení po 12 dětech v ČR) 3) promítnutí do nové **legislativní úpravy**.

Multioborová spolupráce v zařízeních – **pilotáž** podpory zdravotních a sociálních služeb v zařízeních ústavní výchovy (4 zařízení s pilotáží naplnění a ověření fungování zdravotní sestry, adiktologických služeb a příp. sociálních služeb při zařízení).

Čeho bychom rádi dosáhli v dlouhodobém horizontu?

Cílem je do roku 2026 představit **system služeb náhradní péče, které zabezpečí včasnou, adekvátní a dostupnou podporu dětem ohroženým umístěním do náhradní péče nebo dětem umístěným** (včetně jejich rodin).

Výchozím bodem je, že každé dítě si zaslouží podporu a možnost prožít co nejlepší dětství a každá rodina podporu a pomoc, aby se mohla co nejlépe starat o své děti.

1. Nový pojem „služby náhradní péče“.

- A. Upouští se od užívání zastaralé terminologie a v oblasti **náhradní péče vykonávaná institucemi navrhuje pojem služby náhradní péče (např. centrum pro děti a rodiny, krizové centrum pro děti, služby ochranné výchovy, služby ochranného léčení).**
- B. Služby náhradní péče poskytují pouze **kvalifikovaní (registrovaní) poskytovatelé.**
- C. **Zákon** upravuje **obecný základ služeb náhradní péče**, na které navazují jednotlivé **standards péče obsahující materiálně-technický, personální standard dle cílových skupin.**

NOVÁ LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA 2026: CO BYCHOM RÁDI DISKUTOVALI?

2. **Cílem** služeb je **pomoci dětem**, které z různých důvodů nemohou vyrůstat ve vlastní rodině, ale i **předcházet odebírání** (pomoc rodině v krizi) a **podpora návratu** do rodinného prostředí.
3. **Důraz na deinstitutionalizaci**: kapacita pobytových zařízení např. max. **24 lůžek**. Služby náhradní péče budou prioritně umísťovány **do běžného prostředí**.
4. Služby budou poskytovány **multidisciplinárními týmy odborníků** na základě jasně stanoveného standardu.

NOVÁ LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA 2026: CO BYCHOM RÁDI DISKUTOVALI?

Nová legislativní úprava 2026: Co bychom rádi diskutovali?

Cílové skupiny

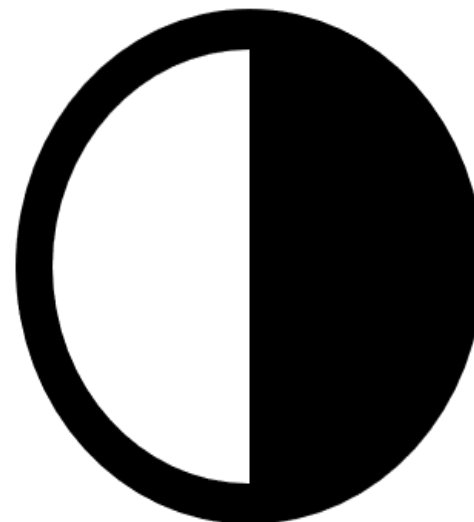
- **Rozšíření cílových skupin**, kterým může být poskytována pomoc a podpora prostřednictvím specializovaných činností.
- Navrhuje se pracovat s **názvy centra pro děti a rodiny a krizová centra pro děti a rodiny**, které mohou poskytovat bohatou škálu služeb a intervencí dle potřeb cílových skupin.
- Nově bude možno poskytovat služby **těhotným matkám, nezletilým otcům, celým rodinám nebo mladým dospělým, kteří již ukončili studium**.
- Rodiče budou mnohem více než dosud zapojováni do řešení situace dítěte (péče o dítě je nejenom právem, ale i povinností).
- **Služby náhradní péče** budou moci mnohem přesněji než dosud určit svou cílovou skupinu, území působnosti atd. Této cílové skupině bude odpovídat personální zajištění.



Nová legislativní úprava 2026: Co bychom rádi diskutovali?

Oddělení ústavní a ochranné výchovy

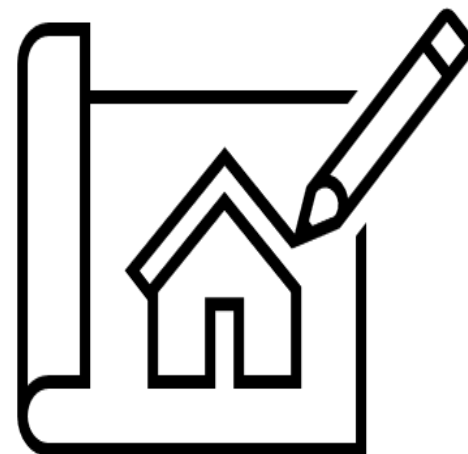
- Nová právní úprava navrhuje **úplné oddělení** služeb označovaných dosud jako „ústavní výchova“ a „ochranná výchova“.
- Poskytování služeb náhradní péče **nebude slučitelné** se zajišťováním výkonu ochranné výchovy.
- Bude se jednat o nízkokapacitní zařízení, která umožní intenzivní práci s dětmi (např. 8-12 dětí).



Nová legislativní úprava 2026: Co bychom rádi diskutovali?

Centrum pro děti a rodiny

- Základním účelem a činností centra pro děti a rodiny je **poskytování služeb dětem**, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině nebo v náhradním rodinném prostředí.
- Centra pro děti a rodiny budou moci poskytovat služby i jiným cílovým skupinám.
- Služby v centru pro děti a rodiny budou **pestrým „mixem“ odborných služeb a intervencí** poskytovaných v různých formách (samostatně nebo v kombinaci): **terénní, ambulantní nebo pobytové**, dostupných v rodinách, v centru nebo jiných odborných pracovištích.
- Škála těchto služeb bude vycházet z již dnes známých sociálních, zdravotních, psychologických a dalších odborných služeb. Jednotlivá centra pro rodiny a děti budou dle své koncepce zařízení a v souladu s potřebami daného území zřizovat služby, jež budou moci **pružně reagovat na potřeby ohrožených dětí a rodin**



Děkujeme za pozornost!



D